

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์และวิธีแสวงหาสารนิเทศ แหล่งสารนิเทศที่ใช้และความพึงพอใจต่อแหล่งสารนิเทศ รูปแบบ สาขาวิชา และความทันสมัยของ สารนิเทศที่ใช้ รวมทั้งผลของการใช้สารนิเทศต่อการสอน การผลิตผลงานทางวิชาการและ การผลิต ผลงานทางศิลปะและการออกแบบของอาจารย์สาขาศิลปะและการออกแบบในมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยตั้งสมมุติฐานไว้ว่าอาจารย์สาขาศิลปะและการออกแบบส่วนใหญ่ใช้เครื่องมือช่วยค้นแสวงหา สารนิเทศจากสำนักหอสมุดกลางภายในมหาวิทยาลัย ใช้สารนิเทศที่เป็นภาพและหนังสือภาพมากกว่า รูปแบบอื่น และแสวงหาสารนิเทศเพื่อผลิตผลงานทางศิลปะและการออกแบบมากกว่าด้านอื่น

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คืออาจารย์ประจำสาขาศิลปะและการออกแบบใน มหาวิทยาลัยของรัฐในปีการศึกษา 2537 ที่มีหลักสูตรการเรียนการสอนสาขาศิลปะและการออกแบบ โดยจัดตั้งเป็นคณะ ไม่รวมถึงภาควิชาสาขาศิลปะและการออกแบบที่สังกัดกับคณะในสาขาอื่น คณะที่ มีการเรียนการสอนสาขาศิลปะและการออกแบบมี 9 คณะ ในมหาวิทยาลัย 6 แห่งดังนี้

1. คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 1.1 ภาควิชาทัศนศิลป์
 - 1.2 ภาควิชาอนุมิตศิลป์
2. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 2.1 ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์
 - 2.2 ภาควิชาออกแบบอุตสาหกรรม
 - 2.3 ภาควิชาวางแผนภาคและเมือง
 - 2.4 ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
 - 2.5 ภาควิชาเคหะการ
 - 2.6 ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน

3. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 - 3.1 ภาควิชาพื้นฐานสถาปัตยกรรม
 - 3.2 ภาควิชาผังเมือง
 - 3.3 ภาควิชาเทคนิคสถาปัตยกรรม
 - 3.4 ภาควิชาสถาปัตยกรรม

4. คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - 4.1 ภาควิชาภาพพิมพ์ จิตรกรรม ประติมากรรม
 - 4.2 ภาควิชาศิลปะไทย

5. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 - 5.1 ภาควิชาทัศนศิลป์
 - 5.2 ภาควิชาทัศนศิลป์ศึกษา
 - 5.3 ภาควิชาออกแบบทัศนศิลป์

6. คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
 - 6.1 ภาควิชาจิตรกรรม
 - 6.2 ภาควิชาประติมากรรม
 - 6.3 ภาควิชาภาพพิมพ์
 - 6.4 ภาควิชาศิลปะไทย
 - 6.5 ภาควิชาทฤษฎีศิลป์

7. คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
 - 7.1 ภาควิชาออกแบบตกแต่งภายใน
 - 7.2 ภาควิชาออกแบบนิเทศศิลป์
 - 7.3 ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์
 - 7.4 ภาควิชาประยุกต์ศิลป์ศึกษา
 - 7.5 ภาควิชาเครื่องเคลือบดินเผา

8. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
 - 8.1 ภาควิชาสถาปัตยกรรม

- 8.2 ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม
 - 8.3 ภาควิชาเทคนิคสถาปัตยกรรม
 - 8.4 ภาควิชาการออกแบบและการวางแผนผังชุมชนเมือง
- 9. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
 - 9.1 ภาควิชาสถาปัตยกรรม
 - 9.2 ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน
 - 9.3 ภาควิชาศิลปอุตสาหกรรม
 - 9.4 ภาควิชานิเทศศิลป์
 - 9.5 ภาควิชาวางแผนภาคและเมือง

ทั้งนี้ยกเว้นภาควิชาดุริยางคศิลป์ และภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และภาควิชาดุริยางคศาสตร์ไทย ภาควิชาดุริยางคศาสตร์สากล และภาควิชาศิลปการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เนื่องจากมีลักษณะสาขาวิชาแตกต่างจากสาขาศิลปะและการออกแบบ กล่าวคือจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ การออกแบบแขนงศิลปะประยุกต์ และสถาปัตยกรรม เป็นศิลปะที่แสดงออกด้วยการใช้สี แสง เงา และรูปทรง ในขณะที่ดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ และศิลปการแสดงเป็นศิลปะที่แสดงออกด้วยการใช้เสียงและความเคลื่อนไหวของร่างกาย จึงมีวิธีการเรียน การสอนและการผลิตผลงานที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

การวิจัยครั้งนี้ได้จำแนกประชากร คืออาจารย์ประจำสาขาศิลปะและการออกแบบในมหาวิทยาลัยของรัฐปีการศึกษา 2537 ตามแขนงวิชาที่สอน ได้แก่ อาจารย์สาขาศิลปะและการออกแบบแขนงจิตรศิลป์ จำนวน 84 คน อาจารย์สาขาศิลปะและการออกแบบแขนงศิลปะประยุกต์ จำนวน 139 คน อาจารย์สาขาศิลปะและการออกแบบแขนงสถาปัตยกรรม จำนวน 164 คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 387 คน โดยไม่รวมถึง อาจารย์พิเศษและอาจารย์ชาวต่างประเทศ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนอาจารย์ประจำสาขาศิลปะและการออกแบบจำแนกตามแขนงวิชา

มหาวิทยาลัย / คณะ	แขนงวิชา			
	จิตรศิลป์	ศิลปะประยุกต์	สถาปัตยกรรม	รวม
จพ. / คณะศิลปกรรมศาสตร์				20
- ภาควิชาทัศนศิลป์	10	-	-	
- ภาควิชาอนุศิลป์	-	10	-	
จพ. / คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์				77
- ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์	-	-	35	
- ภาควิชาออกแบบอุตสาหกรรม	-	15	-	
- ภาควิชาวางแผนภาคและเมือง	-	-	14	
- ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม	-	-	10	
- ภาควิชาเคหะการ	-	-	2	
- ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน	-	1	-	
มช. / คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์				18
- ภาควิชาพื้นฐานสถาปัตยกรรม	-	-	6	
- ภาควิชาผังเมือง	-	-	1	
- ภาควิชาเทคนิคสถาปัตยกรรม	-	-	3	
- ภาควิชาสถาปัตยกรรม	-	-	8	
มช. / คณะจิตรศิลป์				28
- ภาควิชาภาพพิมพ์ จิตรกรรม ประติมากรรม	15	-	-	
- ภาควิชาศิลปะไทย	13	-	-	
มศว. / คณะศิลปกรรมศาสตร์				16
- ภาควิชาทัศนศิลป์	8	-	-	
- ภาควิชาทัศนศิลป์ศึกษา	2	-	-	
- ภาควิชาออกแบบทัศนศิลป์	-	6	-	

ตารางที่ 1 จำนวนอาจารย์ประจำสาขาศิลปะและการออกแบบจำแนกตามแขนงวิชา (ต่อ)

มหาวิทยาลัย / คณะ	แขนงวิชา			
	จิตรศิลป์	ศิลปะประยุกต์	สถาปัตยกรรม	รวม
มศก. / คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและ ภาพพิมพ์				36
- ภาควิชาจิตรกรรม	6	-	-	
- ภาควิชาประติมากรรม	8	-	-	
- ภาควิชาภาพพิมพ์	8	-	-	
- ภาควิชาศิลปะไทย	7	-	-	
- ภาควิชาทฤษฎีศิลป์	7	-	-	
มศก. / คณะมัณฑนศิลป์				50
- ภาควิชาออกแบบตกแต่งภายใน	-	12	-	
- ภาควิชาออกแบบนิเทศศิลป์	-	11	-	
- ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์	-	8	-	
- ภาควิชาประยุกต์ศิลปศึกษา	-	11	-	
- ภาควิชาเครื่องเคลือบดินเผา	-	8	-	
มศก. / คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์				41
- ภาควิชาสถาปัตยกรรม	-	-	14	
- ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม	-	-	9	
- ภาควิชาเทคนิคสถาปัตยกรรม	-	-	8	
- ภาควิชาออกแบบและการวางผัง ชุมชนเมือง	-	-	10	
สจล. / คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์				101
- ภาควิชาสถาปัตยกรรม	-	-	35	
- ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน	-	21	-	
- ภาควิชาศิลปอุตสาหกรรม	-	26	-	
- ภาควิชานิเทศศิลป์	-	10	-	
- ภาควิชาวางแผนภาคและเมือง	-	-	9	
รวม	84	139	164	387

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบเติมคำ แบบเลือกตอบ คำตอบเดียว และหลายคำตอบ แบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1. ศึกษาหนังสือ บทความ งานวิจัย และสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวกับการแสวงหาและการใช้สารนิเทศ เพื่อนำแนวคิดต่างๆมาปรับใช้ให้เหมาะสม

2. สร้างแบบสอบถามจากแนวทางที่ได้ศึกษาค้นคว้า เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 1 ข้อ (ข้อ 1) ได้แก่ ภาควิชาและคณะที่สอน เป็นคำถามแบบให้กรอกข้อความ และมหาวิทยาลัยที่สังกัด เป็นคำถามแบบเลือกตอบ 1 คำตอบ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการแสวงหาสารนิเทศและแหล่งสารนิเทศที่ใช้จำนวน 5 ข้อ (ข้อ 2 - 6) ได้แก่ วัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารนิเทศ วิธีแสวงหาสารนิเทศ แหล่งสารนิเทศที่ใช้ในการแสวงหาสารนิเทศ แหล่งสารนิเทศที่ผู้ตอบแบบสอบถามพึงพอใจมากที่สุด และเหตุผลที่พึงพอใจแหล่งสารนิเทศนั้น ลักษณะคำถามข้อ 2 - 4 เป็นคำถามแบบเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ และแบบปลายเปิดประเภทเติมคำ คำถามข้อ 5 เป็นคำถามแบบกรอกข้อความ และคำถามข้อ 6 เป็นแบบเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการใช้สารนิเทศ จำนวน 3 ข้อ (ข้อ 7 - 9) ได้แก่รูปแบบของสารนิเทศ สาขาวิชาของสารนิเทศ และความทันสมัยของสารนิเทศที่ใช้ เป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่าและแบบปลายเปิดประเภทเติมคำ

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับผลของการใช้สารนิเทศต่อการสอนการผลิตผลงานทางวิชาการ และการผลิตผลงานทางศิลปะและการออกแบบ เป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่าและแบบปลายเปิดประเภทเติมคำ

3. นำแบบสอบถามไปทดสอบกับอาจารย์สาขาศิลปะและการออกแบบ ของมหาวิทยาลัยรังสิต ดังนี้คือ อาจารย์สาขาศิลปะและการออกแบบแขนง วิจารณ์ศิลป์ ได้แก่ ภาควิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จำนวน 3 ชุด อาจารย์สาขาศิลปะและการออกแบบแขนงศิลปะประยุกต์ ได้แก่ ภาควิชาออกแบบนิเทศศิลป์ และภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จำนวน 6 ชุด

อาจารย์สาขาศิลปะและการออกแบบแขนงสถาปัตยกรรม ได้แก่ ภาควิชาออกแบบสถาปัตยกรรม และภาควิชาวิทยาการอาคาร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์จำนวน 6 ชุด รวม 15 ชุด โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปฝากไว้กับสำนักงานเลขานุการคณะของทั้ง 2 คณะ และไปปรับคืนเมื่อครบกำหนดจากการทดสอบแบบสอบถามพบข้อบกพร่อง ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมดังนี้

3.1 คำถามข้อ 5 ถามเกี่ยวกับแหล่งสารนิเทศที่ผู้ตอบแบบสอบถามพึงพอใจมากที่สุด พบว่าผู้ตอบบางคนกรอกข้อความมากกว่า 1 แหล่ง ทำให้ไม่สามารถจำแนกได้ว่าเหตุผลที่พึงพอใจแหล่งสารนิเทศที่ผู้ตอบจะต้องเลือกตอบในข้อ 6 นั้นเป็นของแหล่งใด จึงเพิ่ม ข้อความกรุณาระบุเพียงแหล่งเดียว เพื่อให้คำถามข้อ 5 ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.2 คำถามข้อ 8 ถามเกี่ยวกับสาขาวิชาของสารนิเทศที่ใช้เป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และเพิ่มข้อความไม่เคยใช้เพื่อความสะดวกในการตอบแบบสอบถาม จากการทดสอบพบว่าผู้ตอบบางคนไม่ตอบในบางสาขาวิชา เนื่องจากไม่ได้สอนสาขานั้น จึงเพิ่มข้อความ โปรดตอบทุกข้อ สาขาวิชาใดไม่เคยใช้โปรดข้ามไป

3.3 คำถามข้อ 9 ถามเกี่ยวกับความทันสมัยของสารนิเทศที่ใช้ เติมแบ่งช่วงเวลาดังนี้คือ สารนิเทศที่ผลิตภายใน 1 ปี สารนิเทศที่มีอายุ 1 - 3 ปี สารนิเทศที่มีอายุ 3 - 6 ปี สารนิเทศที่มีอายุ 6 - 9 ปี และไม่จำกัดอายุของสารนิเทศ จึงเพิ่มข้อความ สารนิเทศที่มีอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป เพื่อให้คำถามสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถาม (ภาคผนวก ก) ให้แก่อาจารย์สาขาศิลปะและการออกแบบในมหาวิทยาลัยของรัฐ 9 คณะ 6 มหาวิทยาลัย รวมทั้งสิ้น 387 คน ระหว่างวันที่ 12 พฤศจิกายน 2539 ถึงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2540 โดยขอความร่วมมือจากสำนักเลขานุการคณะ แต่ละคณะในแต่ละมหาวิทยาลัยช่วยแจกแบบสอบถามให้ ยกเว้นคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอความร่วมมือจากห้องสมุดคณะวิจิตรศิลป์ และสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นช่วยแจกแบบสอบถามให้ ในแต่ละแห่งเมื่อครบกำหนดไปปรับแล้วปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามคืนเพียงไม่กี่ชุดจะนัดวันไปรับใหม่ และติดตามแบบสอบถามโดยการโทรศัพท์ในบางแห่ง และด้วยตนเองสำหรับมหาวิทยาลัยที่สามารถเดินทางไปได้โดยสะดวก สำหรับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หลังจากขอความร่วมมือจากบรรณารักษ์ห้องสมุดคณะวิจิตรศิลป์ระยะหนึ่งแล้วได้แบบสอบถามคืนมาเพียงไม่กี่ชุด ผู้วิจัยจึงดำเนินการแจกแบบสอบถามและขอรับคืนทางไปรษณีย์ จากแบบสอบถามที่แจกไป 387 ชุด ได้รับคืน 273 ชุด คิดเป็นร้อยละ 70.5

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้านสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science / personal Computer Plus - SPSS/PC+) โดยใช้วิธีการทางสถิติดังนี้

1. ร้อยละ (Percentage) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดของอาจารย์ผู้ตอบแบบสอบถาม วัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารนิเทศ วิธีแสวงหาสารนิเทศ แหล่งสารนิเทศที่ใช้ แหล่งสารนิเทศที่พึงพอใจมากที่สุด และเหตุผลที่พึงพอใจแหล่งสารนิเทศนั้น

2. ค่าเฉลี่ยหรือมัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นมาตราประมาณค่า ได้แก่ รูปแบบของสารนิเทศที่ใช้ สาขาวิชาของสารนิเทศ ความทันสมัยของสารนิเทศ และผลของการใช้สารนิเทศต่อการสอน การผลิตผลงานทางวิชาการ และการผลิตผลงานทางศิลปะและการออกแบบ กำหนดระดับคะแนน ดังนี้

มากที่สุด	=	5
มาก	=	4
ปานกลาง	=	3
น้อย	=	2
น้อยที่สุด	=	1

ค่าเฉลี่ยคำนวณได้มีความหมายดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง	มากที่สุด (มส)
3.51 - 4.50 หมายถึง	มาก (ม)
2.51 - 3.50 หมายถึง	ปานกลาง (ป)
1.51 - 2.50 หมายถึง	น้อย (น)
1.00 - 1.50 หมายถึง	น้อยที่สุด (นส)

3. ค่า F-Test เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของรูปแบบของสารนิเทศ สาขาวิชาของสารนิเทศ และความทันสมัยของสารนิเทศที่ใช้ ผลของการใช้สารนิเทศต่อการสอน การผลิตผลงานทางวิชาการ และการผลิตผลงานทางศิลปะและการออกแบบ

เมื่อคำนวณค่าต่างๆ ดังกล่าวแล้วจึงเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของการบรรยายตารางในบทต่อไป